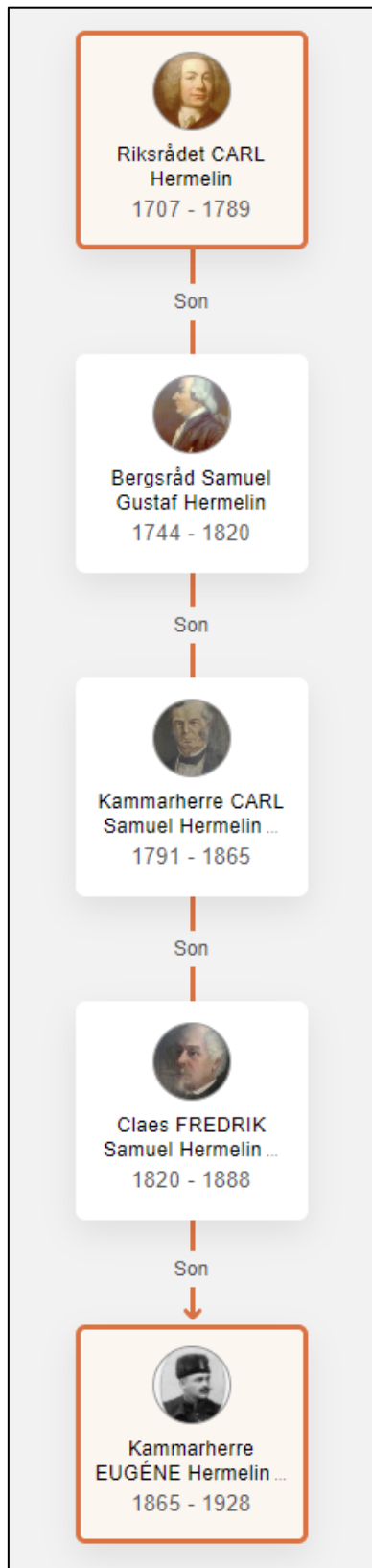

Twisten om Noor

Noor ligger i Knivsta kommun strax norr om Stockholm. Gården som var ett fideikommiss har tillhört släkten Hermelin sedan riksrådet Carl köpte den 1761. Därefter har gården ägts av fyra söner i rakt nedanstigande led. Eugène Hermelin avyttrade gården 1918.

Eugène fick sitt namn efter prinsessan Eugenia som var nära vän med Sigrid Hermelin f Virgin, gift med Alfons.

Eugène blev fideikommissarie till Noor 1888 vid 23 års ålder. Han var lite typ av enstöring, mer bohemiskt och konstnärligt lagd än lämpad till att sköta gården.

Gården var svårskött och jordbitarna var inte samlade. Hans företrädare hade bättre betalda jobb som de kunde leva på. När Eugène tog över Noor var den ganska sliten.

Eugène efterlämnade inga barn och han hade nog aldrig några tankar på att skaffa några. De som stod närmast att överta Noor efter honom var hans kusiner August och Knut, söner till Alfons.

Successivt började Eugène avyttra inventarier för att finansiera sina resor till främst Italien. Hans närmaste släktingar noterade att släktklenoder avyttrades och Eugène förband sig den 28 september 1912 att under inga förhållanden sälja några på Noor befintliga familjeporträtt, dörröverstycken eller andra antika tavlor.

Till släktföreningens styrelsesammanträde 13 mars 1913 påkallade August att släktföreningen skulle ingripa mot Eugène då försäljningen av konst saker, tavlor, familjeporträtt vilka tillhörde fideikommisset fortfarande pågick. Eftersom ett av släktföreningens ändamål är "släktminnenas vård" ansåg sig styrelsen sig behörig att ta upp Augusts begäran till behandling.

Detta blev inledningen på en fejd som slutade i en dom från Svea hovrätt den 18 februari 1916. Kärande i målet var främst August och Knut.

Släktföreningen anförde inledningsvis med stöd av bouppteckningar efter Riksrådet Carl Hermelin och hans hustru Hedvig att inte bara Noor säteri ska anses som fideikommiss utan även inventarierna.

Även om det var oklart huruvida inventarierna var en del av fideikommisset så menade styrelsen att inventarierna under generationer varit samlade och med pietet bevarats på

fideikommisset Noor utan att genomgått laga arvskifte. Släktstyrelsen menade därför att Eugéne inte utan vidare var berättigad att till egen fördel avyttra oskiftat arvegods.

Släktstyrelsen försökte att nå en skriftlig överenskommelse med Eugéne om att alla släktporträtt och konstföremål som är intressanta ur släktminnessynpunkt ska bevaras samlade och välvårdade på Noor samt att en inventarieförteckning ska upprättas.

Efter underhandlingar med Eugéne utsågs vid styrelsemöte den 27 februari 1914 den kommission som skulle ta fram en förteckning över befintliga porträtt, tavlor och övriga konstföremål som ansågs vara fideikommissegendom samt vilka sådana föremål som till dags dato sålts eller förts bort. Vidare beslutades att på släktföreningens bekostnad utreda om berörda föremål är tillhöriga fideikommisset eller är oskiftat arvegods. Utredningen skulle också genom juridiska handlingar försöka bevara dessa föremål samlade. Till utredare utsågs häradsövding Sven Temptander.

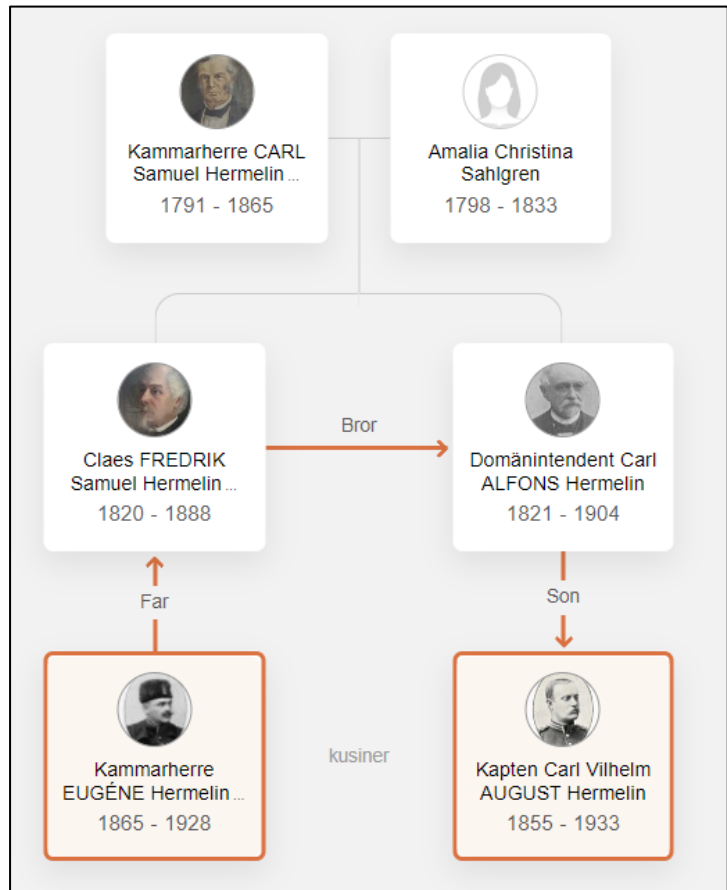
Eftersom Eugéne förvägrade kommissionen att besöka Noor så begärdes och erhöles i stället ett kvarstadsbeslut och förskingringsförbud av Konungens befallningsombud (landshövding) i Stockholms län angående de omskrivna oljefärgstavlorna.

Släktstyrelsen stämde vidare Eugéne med yrkande på att konstföremålen skulle förklaras utgöra fideikommissegendom.

Den 21 juli 2014 inkom ett förslag på förlikning från Eugéne. Styrelsen uppdrog åt Thorsten och Ernst att försöka träffa en överenskommelse i förlikningsförslagets anda. Förhandlingarna strandade på grund av att en eventuell köpare av en större tavla dragit sig tillbaka.

I en dom den 9 juli 1915 förklarar Svea hovrätt att den ifrågakomna lösegendomen inte var inbegripet i fideikommissegendomarna. I väntan på att beslutet skulle vinna laga kraft bestod skingringsförbudet.

Släktföreningens styrelse beslutade att inte fullfölja talan mot Eugéne. Släktföreningens kostnader hade under tiden uppgått till 690:40 kr vilket ansågs som en synnerligen dryg utgift men värt kostnaden för att klara ut en sedan länge oviss familjeangelägenhet.

I augusti 1916 begärde Eugéne att släktstyrelsen skulle tillstyrka en försäljning av Noor. Eftersom detta är en affär för enbart för de närmaste arvtagarna till fideikommisset avstår styrelsen från att behandla Eugénes begäran. Man anförde dock att anbudet 180 000 kr är för lågt.

I början av 1917 hade Eugéne fått tillstånd att sälja Noor till Theodor Bernstone och av köpeskillingen skulle det bildas ett penningfideikommiss.

Knut och August stämde Eugéne angående tavelinsamlingen på Noor. Under processens gång ingicks en förlikning som senare stadfästes av Högsta domstolen. Förlikningen innebar att Eugéne skulle erlægga 9 000 kr till Knut och August samt att med full äganderätt till Hermelinska släktföreningen överlämna på Noor befintliga släktporträtt och med för släktföreningen bibehållen äganderätt förvaras hos släktens huvudman. Eugéne förband sig också att avstå från skadeståndsanspråk.

Under processen förvarades porträtten hos Friherren John Gustaf von Paykull på Wallox-Säby i Uppland.

Genom köpet tillägnade sig Theodor Bernstone hela Noor inklusive hela arkivet utan några som helst förbehåll från Eugénes sida. Max, Tryggve, Theodor och Gösta träffade en överenskommelse med Bernstone att de delar av arkivarierna som var av intresse för släkten med full äganderätt skulle tillfalla släktföreningen. Dessa handlingar deponerades till Riksarkivet i Stockholm där de bearbetades av Dr. Birger Stecksén till en kostnad av 492:50kr och alltjämt ligger kvar.

I verksamhetsberättelsen till släktmötet 1921 gratulerades släktföreningen till åtkomsten av dessa dokument. Samtidigt framfördes ett tack dels till de släktmedlemmar som åstadkommit detta lyckliga resultat, dels till direktör Bernstone som med förståelse och välvilja upptagit denna för släkten betydelsefulla och viktiga sak.

I Eugénes testamente framgick att förutom 2 000 kr som tillföll Max skulle återstoden bilda en fond som förvaltas av Riddarhuset och avkastningen utdelas som uppfostringsbidrag. År 2021 uppgick fondens kapital till drygt 600 000 kr.

Sammanställt av Johan Hermelin 2022

Källor: Släktmötesprotokoll 1916 Alvastra, Verksamhetsberättelse till släktmötet 1916 i Alvastra, Verksamhetsberättelse till släktmötet 1921 i Mariefred, Noor under 200 år av Alf Hermelin.